

ВІДЗІВ

офіційного опонента про дисертаційну роботу
Петренко Марини Вікторівни

“Формування у старшокласників професійних ідеалів у процесі технологічної
підготовки”,

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.07 – теорія і методика виховання

Провідним освітнім запитом суспільства до сучасної школи є виховання духовно-моральної, компетентної та конкурентноздатної особистості, здатної до успішної самореалізації у певній, обраній нею, професійній сфері.

Основним результатом шкільної профорієнтаційної роботи та профільного навчання є готовність учня до усвідомленого професійного самовизначення. Однак сучасний ринок праці, як і ринок освітніх послуг професійно-технічних та вищих навчальних закладів, постійно оновлюється. Саме тому чітка усвідомленість зростаючою особистістю своїх професійних ідеалів, особливо в світі робітничих та інженерно-технічних професій, є запорукою конкурентоспроможності майбутнього фахівця й передумовою успішності його працевлаштування в державній, приватній і підприємницькій сферах.

В умовах соціально-економічної нестабільності та урізноманітненням механізмів вступу до ПТНЗ і ВНЗ, дуже важливим вважається також сформованість у випускників основної та старшої школи основного та резервного професійних планів, які є результатом сформованості професійних ідеалів особистості. Адже саме високий ціннісно орієнтований рівень прояву професійних ідеалів виступає головною активізуючою й організуючою силою прогресивного розвитку не лише окремої особистості, а й всього професійного та соціокультурного середовища в цілому.

З огляду на це дисертаційне дослідження Петренко Марини Вікторівни на тему “Формування у старшокласників професійних ідеалів у процесі технологічної підготовки”, спрямоване на підвищення ефективності навчально-виховного процесу технологічного напрямку профільної школи, є безперечно

своєчасним за своїм змістом, а здобуті результати відповідають потребам сучасної педагогічної науки, а головне практики.

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел та додатків, що обумовлено характером проведеного дослідження, повною мірою підпорядковано його меті та в цілому відповідає вимогам ДАК України до оформлення кандидатських дисертацій. Обрана структура дисертаційної роботи, її змістове й інформаційне наповнення дають підстави вважати її логічно завершеним цілісним науковим дослідженням.

Як засвідчують структура та зміст дисертаційного дослідження Петренко Марини Вікторівни, воно охоплює цілісний процес науково-дослідної роботи, який включає всі її стадії: від ідеї, розробки концептуальних основ та теоретичних засад проблеми до широкого впровадження результатів дослідження у практику роботи сучасної профільної школи.

У першому розділі роботи М.В.Петренко здійснила докладний історико-педагогічний аналіз вітчизняної та зарубіжної філософської, психолого-педагогічної літератури, що дало змогу уточнити сутність і зміст поняття «професійний ідеал старшокласників». При цьому на основі узагальнення положень нормативних документів (Державні професійні стандарти та Державний стандарт освітньої галузі “Технології”), здобувачкою розкрито особливості формування професійних ідеалів старшокласників під час технологічної підготовки; визначено якості, яких вимагає професійна діяльність людини інженерно-технічних і робітничих професій у державному, приватному і підприємницькому секторах промисловості, сільського господарства та сфері обслуговування.

У другому розділі роботи М.В.Петренко теоретично обґрунтовує змістову структуру поняття “професійний ідеал старшокласника”; визначає зміст критеріїв і показників професійних ідеалів у контексті технологічної підготовки та характеризує рівні сформованості цього особистісного

новоутворення у старшокласників (ціннісно орієнтований, ціннісно опосередкований, ціннісно ситуативний); докладно описує підібраний діагностичний інструментарій їх виявлення.

В цьому ж розділі здобувачка представляє експериментальну базу й результати констатувального етапу дослідження.

У третьому розділі роботи М.В.Петренко обґрунтовує педагогічні умови формування у старшокласників професійних ідеалів у контексті технологічної підготовки; розкриває організацію та методика проведення формувального етапу експерименту, узагальнює результати педагогічного дослідження, формулює висновки. Наведені результати формувального експерименту переконливо свідчать, що сформульовані й втілені під час технологічної підготовки в експериментальних закладах сільської та міської місцевості педагогічні умови сприяють підвищенню у старшокласників рівня сформованості його професійних ідеалів. Зокрема сприяють підвищенню усвідомленості й самооцінки професійно-рефлексивних знань старшокласника про ідеальний образ власного професійного майбутнього, позитивно впливають на розвиток стійких професійних інтересів, формування внутрішніх мотивів до оволодіння майбутньою професією в інженерно-технічній сфері, активізації процесу самовдосконалення в активній предметно-практичній діяльності професійної спрямованості.

Важливим і надзвичайно суттєвим у цій частині дисертації, на нашу думку, є опис розробленої автором системи профорієнтаційної роботи із старшокласниками, що проводилась в контексті технологічної підготовки: представлено авторську програму профорієнтаційного спрямування “Мій професійний ідеал” для учнів 10 класу; цикл виховних годин профорієнтаційного змісту для учнів 11 класу; опис особливостей роботи з “Паспортом вибору професії” для учнів 10–11 класів; практику проведення інтелектуальних змагань професіографічного спрямування у формі профорієнтаційних квестів; представлено розроблену систему професійних

випробувань для старшокласників, що здійснюється під час виконання ними проектно-технологічної діяльності; подано докладний опис спеціально змодельованих профорієнтаційних завдань для проходження учнями професійних випробувань у сфері інженерних і робітничих професій. На особливу увагу заслуговують й розроблені здобувачкою професіограми, що відповідають міжнародним зразкам.

Значною практичною значимістю, виховним та педагогічним потенціалом даного дослідження є використання М.В.Петренко сучасних форм профорієнтаційної роботи: індивідуальні та групові консультації, професіографічні повідомлення, індивідуальні, парні, групові професіографічні пошуки, профорієнтаційні зустрічі, екскурсії, диспути, профорієнтаційні конкурси, ділові й імітаційні ігри, круглі столи у трикутнику “батьки, старшокласники, педагоги” тощо.

Надзвичайно важливим і позитивним результатом запропонованої профорієнтаційної роботи є те, що за одержаними результатами формувального етапу експерименту відбулося суттєве зростання кількості старшокласників із ціннісно орієнтованим рівнем професійних ідеалів.

Заслуговує на особливе схвалення здійснений дисертанткою педагогічний експеримент і ґрунтовне опрацювання одержаних експериментальних даних, що дає всі підстави для визначення ефективності як самого дослідження, так і важливості для педагогічної практики напрацьованих профорієнтаційних матеріалів, розроблених педагогічних умов і напрямів їх реалізації у навчально-виховному процесі технологічного напрямку профільного навчання в загальноосвітніх навчальних закладів.

Вірогідність результатів і висновків проведеного дослідження забезпечена методологічною і теоретичною обґрунтованістю його вихідних положень; застосуванням методів науково-педагогічного дослідження, адекватних його завданням; використанням сучасних методів обробки результатів експерименту; поєднанням кількісного й якісного аналізів

результатів експерименту, запровадженням їх у практику.

Отже, узагальнюючи сказане вище можна зробити висновок, що представлені у дисертації результати дослідно-експериментальної роботи переконливо доводять дієвість розроблених здобувачкою педагогічних умов формування у старшокласників професійних ідеалів у процесі технологічної підготовки.

Таким чином є всі підстави констатувати, що дисертаційне дослідження Петренко Марини Вікторівни має наукову новизну і практичне значення. А отримані нею особисто нові науково обґрунтовані результати слід визнати суттєвими для розвитку теорії й методики виховання. Ці результати можуть бути рекомендованими для практичного використання в організації профорієнтаційної роботи в старшій школі.

Наголосимо, що результати дисертаційного дослідження пройшли широку апробацію на наукових семінарах та конференціях різного рівня, опубліковані у фахових виданнях. Аналіз публікацій за темою дисертації (17 робіт, серед яких 6 – у фахових виданнях (з них 1 – у зарубіжному); 5 статей у матеріалах конференцій; 6 – в інших виданнях) дає підстави зробити висновок про те, що в опублікованих працях автора висвітлені його результати і рекомендації щодо їх запровадження.

Оформлено дисертаційну роботу відповідно до чинних вимог. У свою чергу автореферат дисертації достатньо повно відображає структуру, основні положення, результати та висновки дисертаційної роботи, дає цілісне уявлення про проведене дослідження.

Оцінюючи загалом позитивно дисертаційну роботу Петренко Марини Вікторівни, не можна разом з тим не зупинитись на деяких її недоліках, дати рекомендації і поради:

1. Розкриваючи докладно систему профорієнтаційної роботи із старшокласниками щодо формування професійних ідеалів під час технологічної підготовки, на нашу думку, важливо було б розкрити також аспекти їх розвитку

під час допрофільної підготовки в учнів 8–9 класів, що суттєво підвищило б теоретичну та практичну значущість виконаної роботи.

2. Представлені у дисертації (підрозділ 2.3, ст. 91–106) та авторефераті дисертації (стор. 10) результати констатувального експерименту щодо регіональних і гендерних особливостей сформованості у старшокласників професійних ідеалів упродовж їх навчання у старшій профільній школі мали бути досліджені також і на етапі формувального експерименту.

3. В дисертаційному дослідженні достатньо ґрунтовно проаналізовані результати формувального експерименту (підрозділ 3.3, ст. 159–168), а представлені у таблицях кількісні та якісні дані щодо позитивної динаміки рівнів сформованості професійних ідеалів переконливо підтверджують ефективність розроблених педагогічних умов. Ці результати, на нашу думку, мали б бути продемонстровані у дисертації також на відповідних графіках і діаграмах.

4. У параграфі 3.3 достатньо повно розкриті, проаналізовані та відображені у відповідних таблицях результати та динаміка змін окремих показників у контрольній та експериментальній групі (таблиця 3.1 на сторінці 156; таблиця 3.2 на сторінці 159, таблиця 3.3 на сторінці 164). Ці результати доцільно було б також представити на сторінці 14 в авторефераті дисертації, що дозволило б переконливіше продемонструвати ефективність дослідно-експериментальної роботи.

5. Під час опису констатувального експерименту (стор. 90) є посилання на постанову Кабінету Міністрів України від 29. 08. 2003. № 1380, однак назва її не вказана.

Разом з тим вказані зауваження не є принциповими і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження. Робота виконана на достатньому науково-теоретичному і методичному рівні, містить різноплановий і ретельно опрацьований автором новий теоретичний і практичний матеріал.

Автореферат дисертаційного дослідження Петренко М.В. написаний відповідно до існуючих вимог і повністю розкриває особливості проведеного дослідження та його результати. Зміст автореферату відповідає тексту і висновкам дисертації.

Вважаємо, що дисертаційна робота М.В.Петренко є завершеним, цілісним, самостійно виконаним дослідженням обраної проблеми. Робота містить нові як теоретичні, так і практичні експериментально отримані результати, які в своїй сукупності є суттєвими для теорії і методики виховання.

Висновок. Аналіз дисертаційної роботи, автореферату та опублікованих наукових праць М.В.Петренко дає підставу зробити наступний висновок. Дисертаційна робота на тему “Формування у старшокласників професійних ідеалів у процесі технологічної підготовки” відповідає пп. 11-15 “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 № 656, від 30.12.2015 № 1159, від 27.07.2016 № 567, а її автор, Петренко Марина Вікторівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук із спеціальності 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри менеджменту освіти
та психології
КЗ «Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» ЗОР

 Т.М.Бабко

Підпис Бабко Т.М. засвідчую.

Начальник загального відділу

Т.Л.Смоліна

20 вересня 2016 р.